

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גלין כ"א

[תש"ע]

שנה כ"ו

בשיעור חורש"י תשא תשל"ה

וַאֲתָהּ דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֵת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּגו' (לא, ג). וברש"י ואתה, אף על פי שהפקדתיך לצוותם על מלאכת המשכן, אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה. אך את שבתותי תשמרו, אף על פי שתהיו רדופין וזרויין בזריזות המלאכה שבת אל תדחה מפניה עכ"ל.

יש לדייק בכפלות הדברים, שהרי כבר כתב רש"י אל יקל בעיניך לדחות את השבת וכו', ולמה חזר וכתב שבת אל תדחה מפניה. ומשמעות הדברים כאילו דבור השני היא לכל עדת ישראל, ודבור הראשון הוא בנוגע למשה רבינו בעצמו, שכך מורה לשון הכתוב ואתה וכפירושו של רש"י אף על פי שהפקדתיך לצוותם וכו'. וצריך ביאור.

גם להבין קשר הדברים דמפני שהופקד לצוותם על המלאכה יש סברא לדחות את השבת מפניה, עד שהוצרך לאפוקי ולומר אף על פי שהפקדתיך לצוותם וכו' אל יקל בעיניך לדחות את השבת וכו'.

וּנְרָאָה דהנה קיימא לן (שו"ע אור"ח שו"ז) דאסור לומר בשבת לחברו או לנכרי שיעשה לו מלאכה במוצאי שבת, ומכל מקום זה קיל יותר מאיסור אמירה לנכרי שיעשה בשבת עצמו. ואף למה שכתב הסמ"ג (ל"ת עה והובא בב"י אור"ח סו"ס רמד) מהמכילתא דנפקא מקרא דכל מלאכה לא יעשה בהן, (ודן בזה אם הוא מן התורה או אסמכתא בעלמא), מכל מקום כשאומר לו לעשות מלאכה במוצאי שבת ודאי שאין בכך אלא איסור דרבנן.

לפי זה היה מקום לעשות כן במלאכת המשכן, שילמד אותם סדר המלאכה ויפקוד אותם איש איש על עבודתו אשר יעשו מיד אחר השבת. בימות החול טרודים תמיד במלאכתם, ובשבת שאין אפשרות לעסוק במלאכת העבודה אז כחס על הזמן ישבו כל היום בלימוד ותכנון מלאכת הקודש, לחשוב מחשבות ולדבר דבר על סדר העבודה שלאחר שבת.

על כך בא ציווי מיוחד ואתה אף על פי שהפקדתיך לצוותם על מלאכת המשכן, אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה, רצ"ל לעסוק בשבת בציווי על מלאכת המשכן, שגם זאת אסר עליו ברמז משום שבות ראמירה. הגם אמנם שמותר לעסוק בהלכותיה, אבל לא לצוותם ולהפקידם על המלאכה.

זה שהסמך הכתוב ואתה דבר אל בני ישראל לאמר, אך את שבתותי תשמרו וגו'. דכשם שאני מצוה אתכם על השמירה ממלאכת המשכן בשבת, כך אני מזהיר אותך בפרטיות על הדיבור לבני ישראל, שלא לצוותם על מלאכת המשכן ביום השבת. כי אתם מזהירים ועומדים אך את שבתותי תשמרו דשבת אל תדחה מפניה, וכמו כן אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה אפילו באמירה לצורך אחר השבת.

*

יש להוסיף בנותן טעם לשבת, ולבאר גם אריכות לשונו של רש"י אף על פי שתהיה רדופין וזרוזין בזריות המלאכה וכו'.

דידועים דברי הסמ"ג (עשין רכד) שמושה רבינו כבר גזר על הזאה שבת משום גזירה שמא יעבירונו (ועיין שו"ת חתם סופר אור"ח קמא), ולפי שבאותה שנה חל ערב פסח בשבת לא יכלו הטמאים לעשות הפסח ביום ההוא. בדרך זה כתבו האחרונים (עיין משנת חכמים למהר"ם האגוז תקלה-תקל"ט) גם בענין תקיעת שופר בשבת, דכש"ס (ר"ה כמ:) מכואר בטעם האיסור הכל חייבין בתקיעת שופר וכו' גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים. ולעיל שם: כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אמר רבא אי מדאורייתא היא במקדש היכי תקעינן וכו' עיי"ש, וכן הוא דעת הירושלמי (ר"ה יח:). ומכל מקום רמז יש בדבר שכתבה תורה זכרון תרועה, לפי שבאותה שנה שהיו ישראל במדבר חל ראש השנה להיות בשבת, והגם שאין איסורו מדאורייתא, בכל זאת נמנעו מלתקוע משום גזירת שמא יעבירונו שכבר נגזרה בבית דינו של משה.

ויש לומר דמהאי טעמא נמי אסר עליו הכתוב לדרוש בהלכות המשכן ביום השבת, לא רק במשמרת פקודת העבודה כנ"ל, אלא אף גם הלימוד בהלכותיה, בהיות וישראל קדושים היו להומים ביותר לגמור מעשה המשכן, והם הביאו אליו עוד גרבה בבוקר בבוקר (שמות לו, ג) ברוב זריות והתלהבות, יש

לחוש שמא ימעו בדבר מצוה לעשות איזה מלאכה בהבאת הנדבה, או תקיעת יתד במשכן וכיוצ"ב.

ולפי המבואר בלשון הגמרא הכל חייבין בתקיעת שופר וכו', ומתוך שהוא מחוייב בדבר הוא בהול לצאת ידי חובה (רש"י מגילה ד: ד"ה הכל חייבין). הוא היינו שכתב רש"י כאן אף על פי שתהיו רדופין ורדיוין בוריוות מלאכה, וזה בנותן טעם על מה שכתב בדבור הקודם שלא יצוה אותם על מלאכת המשכן בשבת, דלפי שהם רדופים בוריוות המלאכה צריך זהירות יתירה שאל תדחה שבת מפניה מרוב בהילות.

*

וחדרית הוא לן שגם הדרש והלימוד בעניני עבודת המשכן נאסר עליהם אז בשבת. על כך נאמר להלן בפרשת ויקהל (שמות לה, א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו', ובילקוט (רמז תה) מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפנייהם כרבים הלכות שבת וכו'. הלכות שבת דייקא, אבל לא הלכות המשכן ועשייתו.

ומיושב בזה מה שנאמר שם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, ודקדקו המפרשים דהלא אזהרת שבת היא בשב ואל תעשה ולא מה שיש לעשות (עיין אור החיים הקדוש). לדרכנו יורמו שאמר להם ודרש בפניהם רק כאלה הדברים שמותר לעשות אותם, למעט מלאכת המשכן שאסור לעשות בשבת לא כללם כאלה הדברים שדרש במקהלותם.

ושם ברש"י (פסוק ב) הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינה דוחה את השבת. וקשה למה חזר עליו הכתוב אחרי שכבר נלמד בפרשתינו דאל תדחה שבת בפניה (ועיין רמב"ן ומורה שם). אמנם לדרכנו באמת לא נאמרו שם שתי הפרשיות בבת אחת, שהרי אזהרת שבת הקהיל ודרש לפנייהם כיום השבת, ואילו ציווי מלאכת המשכן נאסר עליו לומר בשבת. אם כן אין זו סמיכות גמורה (ויש בזה אריכות דברים בהא דדרשינן סמוכין בכל התורה אם הכוונה ששני הדברים נאמרו ביחד, או לפי שנכתבו בסמיכות, וזה שייך לפלוגתא (גיטין ס). דתורה מגילה מגילה ניתנה או תורה חתומה ניתנה, ואכמ"ל). אם כן עיקר הלימוד שאין דוחה שבת היא בפרשתינו, רק מעצם הדבר שהקדים להם אזהרת שבת, ודחה ציווי מלאכת המשכן אלאחר השבת, מזה אנו יודעים לומר שאינה דוחה את השבת לא במעשה ולא באמירה ולימוד.

*

עוד נראה בזה. דהנה הקשו המפרשים מהיכי תיתי שעשה דמלאכת המשכן תהא דוחה את השבת, והא אין עשה דוחה לא תעשה ועשה (עיין מורה קדושים יט ג, וגור אריה פרשת ויקהל שם, וע"ע ספורנו כאן), וכידוע מדברי מהר"ם מלובלין (שבת קלב): דשבת הוי עשה ולא תעשה.

ויש לומר על פי דברי המדרש (במדב"ר יב, א) בשעה שעשו ישראל אותו מעשה וכעס עליהם הקב"ה וכו' מיד עמד משה ובקש רחמים מלפניו שיתרצה להם וכו', ונתרצה להם הקב"ה שנאמר וינחם ה' על הרעה וגו' אף על פי כן היה בלבו עליהם שנאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם, כיון שנעשה המשכן וכו' הלך משה והרכין אוזנו כמשכן וכו' אשמעה מה ידבר האל-ל ה' וכו', אמר הקב"ה למשה לשעבר היתה איבה ביני לבין בני שנאה ביני ובין בני תחרות ביני ובין בני, אבל עכשיו שנעשה המשכן אהבה ביני ובין בני שלום ביני ובין בני, הוי כי ידבר שלום אל עמו. ויעויין לזק"ק בישמח משה (פרשת נשא) מה שהארץ בביאור הדברים בכמה אופנים.

אם כן לפי המבואר (חולין קמא, ב"מ ל תוד"ה הא אין עשה) דעשה דטהרת מצורע הוה דוחה גם לאו ועשה דשילוח הקן משום גדול השלום בין איש לאשתו עיי"ש, יש ללמוד בקל וחומר לגבי עשה דמשכן שבא לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, דהוה דוחה לא תעשה ועשה דשבת, אי לאו דגלי קרא דשבת אל תדחה מפניה (וע"ע יבמות ו. תוד"ה ניגמר).

והנה לדעת רש"י (לא, יח) אין מוקדם ומאוחר בתורה, דמעשה העגל קודם לציווי מלאכת המשכן ימים רבים היה. אמנם ציוין בסוגריים שלדעת הזוהר (ויקהל קצה א) על הסדר נאמרו, וציווי הקב"ה למשה היה בארבעים יום ראשונים טרם עשותם העגל, וקודם רדתו מההר עשו העגל, ומשה לא הגיד לישראל ציווי המשכן עד למחרת יום הכפורים עיי"ש (ובאור החמה על הזוהר שם בשם הר"ו שכך דעת רמב"ן, וכן שם בפרשת פקודי רבה א ד"ה וקב"ה אקדים). אם כן שפרשה זאת נאמרה קודם החטא הוצרך לומר שוב בפרשת ויקהל שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת, כי לאחר שחטאו באותו מעשה ויצא הקצף הוה אמינא שנשתנה הדין, דעתה מפני שגדול השלום תהא מלאכת המשכן דוחה את השבת, על כן חזר עליו הכתוב דגם עתה אזהרת שבת קודמת למלאכת המשכן.

ב

אך את שבתותי תשמרו (לא, יג). יש לפרש מלשון (בראשית לו, יא) ואביו שמר את הדבר, והכוונה שישבו ויצפו על כניסת השבת. כי בנוסף למצות השבת יש

מצוה מיוחדת של (שמות טו, ה) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, ואמרו חז"ל (שבת קיז:): לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו לאלתר, והובא להלכה בטור ושולחן ערוך (אור"ח רנ), ובמג"א (רנא ו) דאם לא ימצא לקנות אחר התפלה אזי יקנה ואחר כך יתפלל שזו מצוה עוברת וגם היא דאורייתא. דהכנה ליום השבת מיד בבוקר הוא חיוב תורה.

כך ראיתי אצל כ"ק אאמו"ר זי"ע, שבימות החורף היה מתחיל בהכנות מבעוד ליל, כליל ששי כבר הכין את הנרות במנורות התלויות ('הענג לייכמער'), כשהוא בכבודו ובעצמו טיפס ועלה על הכסאות להשים את הנרות בתוכם, ולא רצה לעשות על משרתיו עושי דברו או בני הבית. וכבר כלילה היה ממחר בסעודתו, שעוד מעט מגיע יום השבת, כך שמבעוד ליל היתה קדושת השבת מורגשת בכל הבית. בבוקרו של יום הששי היה נכנס מדי פעם לבית המבשלות לזרו את אמי הרבנית ע"ה שהיום קצר, כשהוא חוזר ואומר כלבת קדשו: עוד מעט כבר צריכים להדליק נרות. ומה נעני אבתריה בדור חושך ואפלה הזה, שאין השגה בכזה תבערת יקוד קדושת השבת.

אף בימות הקיץ בשעה אחד, או אחד וחצי, כבר ישב מלוכש בכנדי שבת ליד השולחן עם מפה לבנה פרוסה עליה, כמו בעצם יום השבת, כשכולו אחוז בשלהבת קדושת השבת.

בשנת תרע"ג חל יום טוב של ראש השנה בימי המישי ושישי. וכ"ק אאמו"ר נזדרז מאוד בתפלת היום, והתחילו להתפלל בשעה שש, וציוה על הבעל תפלה (מוה"ר אלימלך ז"ל, שבערוב ימיו נסע לאמעריקא והיה חזן ושוחט) שלא יזמר כלל רק כפי ההכרח ובקצרה, מכיון שערב שבת היום.

לפני התקיעות עמד ודרש בקצרה (שלא כדרכו בקודש, שבדרך כלל לא אמר דרשה קודם תקיעת שופר), ואלו תורה דברי קדשו: ת'קעו ב'חדש שופר ראשי תיבות שבת, דכשחל יום טוב של ראש השנה בשבת דוחים את התקיעות מפני השבת, כי חששו חז"ל (ר"ה כט:): הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאות בתקיעת שופר גזירה שמא ימלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים. הלא כל ישראל עומדים ומצפים ליום טוב של ראש השנה, שכל מזונותיו של אדם קצובים בו (ביצה טו, א), ובראש השנה יכתבון מי יחיה ומי ימות וכו', ביום זה תלוים ועומדים חיי איש ופקודתו שלו ושל אשתו ובניו, וכולם תולים תקותם בכח תקיעת השופר להשיבת מדיינינו, ובכל זאת מחשש רחוק שאיזה יהודי עם הארץ יבא לידי חילול שבת, כל

ישראל משליכים נפשם מנגד ואין תוקעים, יבא עלינו מה ובלבד שקדושת השבת לא תתחלל על ידי יהודי אחד. מסיבה זו מיהרנו היום בתפלה, הכל בחרדתינו למען קדושת השבת, שהנשים לא יתאחרו במלאכה עד הלילה ח"ו, על כן נודרנו לגמור בהקדם כדי שנוכל לקבל שבת כדת.

לסיום פנה בדברי מוסר אל בעלי בתי המזיגה, (שהיה להם אז נסיון בשמירת השבת, באשר לפי חוק הממשלה נתחייבו לפתוח שעריהם ביום השבת, ובאם לאו היו מפקיעים הזכות מהם. ונשתרש היתר מכירה, באופן שהעמידו שם נכרי שיעמוד וימכור, והיה אז לעזי ופקפוק שיש כאלו שעומדים עליהם להשגיח על הכסף וכדומה), ובכן אני אומר לכם הקרעמשמער"ם אם תשמרו שבת כדת וכדין, אז יהא לנו מצדקי בשמים על אשר מיהרנו בתפלות היום הזה, ותבא עלינו שנה טובה ומבורכת בזכות השבת אשר כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין (וזהר ח"ב פח א). ובאם לאו, נמצא שלחנם מיהרנו בתפלות, ואז איני רוצה לומר איזה שנה תבא עליכם ח"ו.

אחרי דרשה קצרה הזאת התחיל מיד לתקוע בשופר, ומיהר מאוד בתפלת המוסף בכחצי שעה. ועד שעה אחד עשרה וחצי כבר גמרו את כל התפלה, וזה כשעתיים לפני שגמרו בבית המדרש של העיירה. ומיד נטל ידיו לסעודת היום, ובשעה שתיים עשרה כבר גמר הסעודה וישב מוכן ומזומן ליום השבת.

*

בעוה"ר רבתה המכשלה במדינה זו שרדופים בעסקים ובמלאכת עבודה, להוסיף שעות על גבי שעות. וכפי שראיתי זאת לפני חמש עשרה שנה, בעת שגרתו בתוככי העיר, שאף יהודי שומרי תורה וחסידים עמדו בעסקיהם עד לשעה האחרונה, והגיעו בחפזן לביתם ובקושי הספיקו ללכת לבית הטבילה לכבוד שבת, כשכל דעתם נתונה להרויח עוד חצי שעה ועוד רבע שעה של עבודה.

אמנם עמך ישראל צריכים, ועול הפרנסה קשה מאוד, אבל לו חכמו ישכילו זאת שכדאי להפסיד קצת שכר עבודה למען קדושת השבת, וכדאי היא זכות השבת שכל ברכאין ביה תליין למלא להם חסרונם. ובשום לב על זה מדוע לא יקדימו להשבית ממלאכתם כמה שעות, באופן שיהא להם זמן מרובה להכין עצמם לכבוד שבת כראוי וכנכון.

מי שיש לו קצת יכולת לא יעשה מלאכה בערב שבת אחר הצות, שעל פי הארז"ל (פרע"ח שבת כד) יש לשמור שבת ל"א שעות, והארז"ל בזה זקה"ק

בבני יששכר (שבתות ב א-ג). וסדר השעות היא, תוספת שש שעות בערב שבת מחצות ואילך, ושעה אחת במוצאי שבת (בני יששכר שם אות ה, וע"ע שו"ת דברי יציב אור"ח קטו ו), ואם נודמן פעם שלא יכולים להקדים בכניסת השבת או משלימים השעות במוצאי שבת, אבל לכתחלה ממחרים לבא בחצות היום דערב שבת. ואז יש לו זמן לעסוק בתורה, דף גפ"ת במסכת שבת, או שולחן ערוך הלכות שבת.

במקום שיהא דואג על איבוד חצי יום עבודה, יתחזק בנקודת הבטחון דאין מעצור לה' להושיע בין רב למעט, ואם ישמור שבת כדת ישלח ה' את הברכה במעשה ידיו של המשה וחצי ימי עבודה. כמה וכמה אנשים יש שמשקיעים הרבה עבודה ויגיעה ובסוף הכל הולך לטמיון, על זה נאמר (תהלים לד, יא) כפירים שעובדים קשה ככפירים ובכל זאת רשו ורעבו, ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב בזכות שבת קודש. גם חשבון פשוט יעלה את המסקנא שכדאי להשקיע בשמירת השבת, אשר בזכותה יעזור לו השי"ת בפרנסה קלה, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך (אבות ב, יד) שלא יחסר לו דבר בגלל שמירת השבת.

ואיתא בספרים הקדושים (ישמח משה פרשת וישלח בפסוק ויאמר שלחני אופן הכ') דאף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, זה רק על גוף המצוה, אבל על ההכנה יש שכר בעולם הזה. ומכל שכן בהכנה למצוה שבת קודש שבדין הוא שיטול שכרו.

*

בזה אמרתי בנותן טעם לשבח שחייב ההכנה ליום השבת, והכינו את אשר יביאו, נרמז דוקא בפרשת המן. ובדרך הלכה יש לומר דקא משמע לן דגם בדבר הבא בידי שמים שייך הכנה, כמבואר ברש"י ותוספות (ביצה ב: ד"ה והיה). ובדרך אגדה ופשטות נראה שללמדנו בא דעל ידי הכנה לשבת יזכה לפרנסה מן השמים, כדבר שנאמר (שמות מז, ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו.

ובתב בנועם אלימלך (פרשת בשלח שם) פירוש הנני פירושו בדבר ההוה תמיד, כלומר שהשי"ת אומר מה שאתם אומרים שצריכים לפרנסה אני תמיד בכל עת מוכן ומזומן לפרנס ולתת לכל איש מידי יום ביומו פרנסתו מהשמים, (וזה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, כאשר ירד הגשם מן השמים מאת הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות, כך נותן לכל איש ישראל די מחסורו, ברם דא עקא) ויצא העם ולקטו כו', פירוש אך כשאדם הוא מחוסר

הבטחון ויוצא מהגדר הנכון והראוי (על פי דרכי התורה) לבטוח בה', ולקטו דבר יום ביומו פירוש צריך להתחדש אליו הלקיטה מחדש, כי אם היה בוטח בלב נאמן היתה פרנסתו מזומנת לו שלא בצער ועבדות כלל, כי אם כמטר הזה ההולך שלא ביגיעה, עכלה"ק.

ושמעתי מצדיק אמת על הא דאמרי אינשי שכסף לא נופל מן השמים לתוך הכיס, דמאמר זה בשקר יסודו, דאכן קיימת מציאות כזאת. והביא ראייה מן התורה, במעשה דיוסף עם אחיו כשהחזירו את הכסף שמצאו איש בפי אמתחתו, שם נאמר (בראשית מג, כג) ויאמר שלום לכם אל תיראו אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכם מטמון באמתחותיכם, ברור שלא היה מהתל בהם בדברי הבאי שאינם לפי המציאות, אלא ודאי מוכח שיש אפשרות כזאת שהקב"ה נותן מטמון באמתחת האדם.

סח לי הרה"צ רבי ישעיה'לע [מקערעסטיר] זצ"ל שהיה פעם בצאנו יחד עם הרה"צ ר' הירש'לע מליסקא זצ"ל. וכידוע לא לן כסף אצל זקה"ק, ותמיד היה מבקש מאנשים. ואז פנה אליו זקה"ק בבקשה: ישעיה'לע אולי יש לך כסף להלוות לי. כמה הרבי צריך – שאל. כמה שיש לך – השיב זקה"ק. מיד רץ אל האכסניא שלו, וקיבץ את כל הכסף שברשותו כל פרוטה ופרוטה עד שנסתכם לכשש מאות רייניש (כי היה בחור בא בימים וחסך לעצמו עבור צורכי נדוניא), וחזר ומסר הכל לידי קדשו, באומרו: רבי זה כל הכסף שיש לי. זקה"ק שמח מאוד, ומסר מיד להגבאי ר' משה יהושע שיחלק לעניים.

כשחזר הרה"ק מליסקא לביתו, וגם הוא נסע אתו, נכנסו לקבל ברכת פרידה, ואחרי שהרה"ק ר' הירש'לע נתן פתקא לזקה"ק נתן גם הוא, כשהוא נחוש בדעתו שאם הרבי לא יזכור מענין החוב אז גם הוא לא יתבע. כשכבר היה בדרכו החוצה קרא לו זקה"ק ואמר: ישעיה'לע הלא אני חייב לך כסף, תן לי את הכיפה שלך. והוציא זקה"ק קצת כסף מכיסו הגדול (כמו שסיפרתי כבר באריכות מענין הכיסים המיוחדים שלו בחלוקת הכסף שקיבל), ומבלי לספור נתנם בתוך הכיפה, ואמר: הנה לך את החוב שלך.

ואמר לי הרה"צ הנ"ל: השי"ת חונן אותי דעת וכצאתי החוצה לא פניתי למנות את הכסף, אלא הכיפה כמות שהיא עם מה שנתן לי הרבי הכנסתי לתוך כיסי. ומאז ועד היום הזה (היה אז כבר זקן בן שבעים וכמה) בכל פעם שאני מקבל כסף אני מכניס לתוך הכיס הזה, ובכל עת שאני צריך אני מוציא משם כמה שאני צריך, לא קרה לי אף פעם שהכנסתי את היד ולא מצאתי כסף.

בידוע שאף הוא בצדקתו לא היה מונה כסף, רוב פעמים כשבאו לבקש ממנו נתן מבלי לדעת מה הסכום שבידו, רק הכנים ידו בכיס ונתן כמה שהוציא. ובאמת לא היה לו צורך לנהל חשבון על מעותיו, מכיון שהיה לו כים כזה שהברכה מצויה בו.

ודאי שאין באפשרות לחקות זאת. אם הרה"ק מצאנו נותן, והרה"צ ר' ישעיה'לע מקבל זאת בגודל מדת הבטחון שלו, אז אכן זוכים לדבר הכתוב ואלקי אביכם נתן לכם מטמון באמתחותיכם.

ומסופר על צדיק אחד שבכיתו שררה דחוקת ועוני, פעם אחת נכנס אחד מילדיו ובכה מרורות שהוא רעב מאוד ואין בבית לחם לאכול. בהיותו טרוד בעניניו, והפריע לו בקול בכיו, גער בו: מדוע אתה משקר, אין לי כסף לקנות לחם. אמנם הילד בשלו, ובכה מאין הפוגות שנפשו רעבה ואין בכוחו לסבול עוד. גם לו אביו: אילו היו דבריך נכונים, שאתה באמת כה רעב, היה השי"ת מוזמין לי כסף לתת לך, ואם אין לי כסף סימן הוא שאינך רעב. פתאום ראה על השולחן מטבע של עשר גרייצר, לקח ומסר בידו ואמר לו עכשיו אני רואה שאתה באמת רעב.

מי שיש לו באמת אמונה ובטחון בהשי"ת זוכה לכך, אבל צריך שיהא דובר אמת בלבבו, ולא ישטה עצמו להיות כגונב דעת העליונה. על זה נאמר (ירמיהו י, 1) ברוך הגבר אשר יבטח בה', אך לא כשהוא מסדר לעצמו פרנסתו בדרכים שונים ומדמה בעצמו בטפשותו שבוטח בה', אלא והיה ה' מבטחו שהשי"ת יודע שהוא בוטח בו, וכשהוא משליך על ה' יהבו יתקיים בו (תהלים לד, יא) ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב.

כל המתבונן יראה נכונה איך שהשי"ת עוזר לבני ישראל ואינו עוזבם. רשעים ומשומדים לא מסוגלים להבין איך אפשר לשמור את השבת, לפי דעתם זה יום הירוח של כל השבוע, ומי שסוגר עסקיו בשבת מפסיד הכל, ובכל זאת רואים שליהודים שומרי שבת לא חסר דבר, מגדלים ומשיאים ילדיהם, ויש להם כל צורכם עד זיכולא בתרייתא. כי פרנסתם של בני ישראל היא ביד ה' שלא כדרך הטבע.

זה שהורה הכתוב והיה ביום הששי בבוקר והכינו את אשר יביאו... [חסר כאן]... הלא רואים בימות הקיץ, כאשר צריכים לנסוע אל בני המשפחה השרויים בקרית חוצות (קאנטרי בלע"ז) כולם בטלים ממלאכתם כל יום הששי, וכי לא תהא שבת מלכתא חשובה לו כבני ביתו, ומדוע שלא יודרו לכבודה כל

השנה כולה בהכנה רדבת, שלא יאחר להגיע בבית המדרש בשעה שכבר אומרים לכה דודי, ועוד ירדם או יפקק באמצע התפלה רח"ל.

זה שנאמר אך את שבתותי תשמורו שתהיו יושבים ומצפים על השבת שלי, ולא שתהא השבת ממתנת עליכם חלילה. זה חיוב של תורה, שלא יהא מתעצל בהכנותיו באומרו שעוד היום גדול, אלא כמה שעות לפני כניסת השבת יהא כבר מוכן ומזומן, ישב בבית המדרש מלובש בבגדי שבת ויאמר שיר השירים בהתעוררות, (ואל יתלה עצמו כאילן גדול שאצל חסידים לא נהגו לומר שיר השירים, דודאי שזה יותר טוב ממה שילך בטל), ללמוד הלכות שבת, לעבור על הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום כדת וכדין, עם פירוש רש"י, וגם כמה קטעים מדברי הרמב"ן, באופן שלא יכנס לשבת כבור ריק.

ג

כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם (שמות לא, ג). וברש"י אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם, בהנחילי לכם את יום מגוחתי למנוחה. וצריך לדייק בכל אות שבדברי רש"י הקדוש, ולהבין מה נתכוון בדבריו.

הנה דברתי היום עם אחד בענין הרחת בשמים במוצאי שבת, שיש בזה שני טעמים. א) להשיב הנפש שהיא כואבת מוציאת השבת (לשון הטור אור"ח רצ"ו). ב) משום אש גיהנם שמתחיל לשרוף ולהסריח (תוספות ביצה לג: ד"ה כי הוינו, ובב"ח על הטור שם). ושני הטעמים אינם מובנים בשכל פשוט ומגושם, דאיך מרגיש חולשת הנפש בצאת השבת, ומי זה שכוחו יפה להריח אש של גיהנם בעולם הזה, דבודאי שלא היה שום אדם חוטא אלמלי היה באפשרות להרגיש את הגיהנם במוחש. וכאמת יש בזה סודות גדולות על פי קבלה, אבל בכל דבר יש גם נגלות התורה.

וראייתי בערוך השולחן (אור"ח רצ"ו א) שכתב ואף על גב דכל אלו טעמים רוחניים מכל מקום כל נפש מישראל מרגיש בזה, וסימן מובהק לזה דכל איש ישראל במוצאי שבת מוציא את עצמו בהשתנות, ואף על גב דאיהו לא חזי מזלא חזא עכ"ל. פוק חזי מה שכתב גדול הסמוך לדורותינו, שלא נמנה על עדת החסידים, ואין אלו דברים הכתובים בספר של סיפורי חסידים אלא בספר הלכה, שכל אדם מרגיש בעצמו איוו חולשה עם צאת השבת ויש לו צורך בכשמים לתמכו ולסעדו (ספק רב אם במדינה זו היה כותב דברים כאלו).

וביאור הענין, דהנה כל אדם מורכב מנוף ונשמה, גופו כאן בעולם הזה, ונשמתו מעולמות העליונים. כידוע מאמרו של הרה"ק הרבי ר' בער זי"ע בפסוק (במדבר י, ב) עשה לך שתי חצוצרת חצאי צורות, וביארו דבריו (באגרא דכלה שם, ובבני יששכר אדר מאמר ב דרוש ג) על נשמת האדם שמחציתה למטה בגופו ומחציתה נשארת למעלה, והם קשורים זה בזה.

על דרך משל ממה שרואים בזמנינו ששולחים אל מחוץ לחלל כלים הטסים שם, ומנהלים קשר עמהם מכאן, בלחיצת כפתורים כאן מנווסים את פעולות הכלי למעלה, מקשרים ומנתקים, מעלים ומורידים. כך להבדיל באלף אלפי הברלות האדם הגשמי בארץ מתחת מקושר לחלקו הרוחני הנמצא בגבהי מרומים. וכשם שעל ידי מעשיו כאן נעשה פעולות בעולמות העליונים, כך גם הוא בהיותו מקושר אל שרשו הוא מרגיש בנפשו מהנעשה שם, וכמו שראו אצל הצדיקים מעשים בכל יום.

ואם האדם מרבה לחמוא אז נפסק הקשר בין הגוף לנשמה, וזה ענין ונכרתה רח"ל, שכאילו נחתך ונקרע החוט המקשר בינו לשמים. וזה בחינת עם הארץ, שנתר כולו ארציות ללא שום חלק שמיימי, בלי קשר לעולמות העליונים ל"ע.

ואולם בשבת קודש מקבל כל אדם מישראל נשמה יתירה, אף זה שבימות החול נפסק הקשר מכל מקום ביום השבת הוא מקבל נשמה חדשה שזו עוד מקושרת בעולם העליון. כמה דברים אמורים בשומר שבת כדת מחללו, אבל כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה (לא, יד), בהיות ומעיקר נשמתו כבר ניתק עצמו על ידי מעשיו הרעים, ועתה שגם את השבת חילל הרי הוא מאבד גם את הקשר עם הנשמה יתירה, ונמצא הוא מנותק וכרות לחלוטין רח"ל.

אם כן ודאי עמי הארץ אינם מסוגלים להרגיש ממרחק רב כזה, אבל מי שהוא מקושר לשרשו הוא מרגיש מה שנעשה שם, ובשעה שאש הגיהנם מתחיל לשרוף יש לו איזה הרגשה לא נעימה, וכן הוא נחלש עם הסתלקות הנשמה יתירה.

כמו כן בעצם יום השבת, כתב זקה"ק בבני יששכר (שבתות ג ה) שזה הוא לכל איש הישראלי שנרות של שבת מתברכים יותר באורם מכל ימות החול לזה רב ולזה מעט, וכמדומה שהמבינים יודעים זה, עכ"ל"ק. שאור המאיר מנר שבת נראה ומורגש אחרת מאור הנר של כל השבוע.

כך גם רואים איך שהשבת לעונג ניתנה לישראל. אצל הרשעים הרפורמים או פורקי עול בארץ ישראל, זה יום הכי קשה שבשבוע, אין להם במה לבלות את היום, וכל היום מתהלכים ברצוא ושוב אל חוף הים, ושאר ענינים, מרוב שעמום. לעומתם יהודי שומר תורה ומצוות ה' בעוזרו שכבר מיום המישי או רביעי עומד ומצפה לביאת השבת, כל בית ישראל וגם לרבות הנשים מרגישים שזה יום נעלה ומרומם מכל השבוע, מנוחה ושמחה אור ליהודים, כזה יום שבתון יום מחמדים שאין כמותו בכל הימים. בו הוא מתייצב על עמדו, ומקבל חיות חדשה, בשירות ותשבחות להשי"ת, מעביר את הסדרה, בוחן את הילדים, כולו מלא חיות, ומצמער מאוד בצאת השבת על שהיום נגמר כל כך מהר.

מזה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים באמירת המזמורים דקבלת שבת, לכו נרננה, מזמור שיר ליום השבת. פסוקי דזמרה ונשמת וקריאת התורה. זו מתנה בידי שמים שלא ניתן לחקות בידי בשר ודם. הגויים לא מסוגלים להבין זאת, אי אפשר לתאר ולהמחיש להם מה זה עונג שבת. אצלם ביום חג רק מתהוללים ומשתכרים, ופורצים בתגרה וריב, ורבו כמו רבו חלליהם. הם כבר נערכים לפני כל יום חגא שלהם כמה יהיו מספר הנרקרים למות, הרוגי תאוונת דרכים, או המאבדים עצמם לדעת.

ולא כאלה חלק יעקב חבל נחלתו, שנותן להם להרגיש טעם קדושת השבת. האמנם שאין כל אחד במדרגתו של הקדוש בעל באר מים חיים וסידורו של שבת, שאמרו עליו שביום השבת היתה קומתו גבוהה מבכל השבוע.

ומסופר שפעם אחת היה בסכנת נפשות מפני עלילת הגויים, ואיש אחד עם הארץ גם ומגושם נתן נפשו להציל אותו, ומרוב הוקרה על פעלו הטוב פנה ואמר לו: יהודי יקר איזה גמול אני יכול לשלם לך, הבה ואברכך שתרגיש טעם בשבת קודש כמוני. ונפרד ממנו לשלום.

ויהי בבוקרו של יום רביעי נתלהמה רוחו בקרבו, והתרוצץ בביתו אנה ואנה כשכל הזמן הוא צועק בהתלהבות הידעתם ששבת קודש ממשמש ובא. ביום המישי גברה בו ביותר ההשתוקקות, וביתר שאת ועוז ביום השישי, עד שחשבו שיצא מדעתו ל"ע. ליל שבת קודש היה מפוז ומכרכר בכל עוז כשהוא צועק שבת שבת קודש, ולא עלה על מנתו באומרו איך אפשר לישון והלא שבת היום. כך זה נמשך כל היום עד צאת השבת. ואז כמוצאי שבת נרגעה רוחו, וכאיש אשר יעור משנתו התחיל להתבונן מה קרה אתו, עד שנוכר בברכת איש האלקים.

מִיד באו לפניו וביקשו ממנו שיסלק ממנו את ההרגשה, כי אין זה לפי כוחו. התנצל הרה"ק ואמר מה אעשה לא ידעתי שלא תוכל שאתו. לא עלתה בדעתו שאיש יהודי אינו ראוי לכך.

ואמרו על אותו אדם שאותו שבת אחד נתנה בו אותותיה למשך כל ימיו, כי מהרגשה קדושה זו נתהפך לבעל תשובה גמור.

ברור דלאו כל מוחא סביל דא, אבל כל יהודי מרגיש קצת קדושת השבת לפי מדרגתו. אין דברינו מאלו שמתנהגים כגויים למחצה ולשליש ולרביעי, אלא מיהודי ששם לב על קדושת השבת בהרגשת התרוממות, כשטובל במקוה ועולה ולובש בגדי שבת נעשה ככריה חדשה, בדיעה חדשה ומחשבות מזוככות, כשהוא מסתכל ורואה את כל העולם במבט אחר לגמרי.

על זאת אנו משבחים ואומרים (שהריח לשבת) ולא נתתו ה' אלקינו לגויי הארצות וכו' כי לישראל עמך נתתו באהבה, דרך הם זוכים להרגיש טעם ביום מנוחה וקדושה, ובמנוחתו לא ישכנו ערלים מכיון שאצלם זה יהא יום אסון וצרה,⁽⁸⁾ שכן השעמום יביא אותם לידי כל מרעין בישין. אשר על כן (פנהדרין נח:): נכרי ששבת חייב מיתה, לפי שהוא אינו מסוגל לשבות ממלאכה, הוא רק ישתכר וירצח אנשים. רק לזרע יעקב אשר בחרת השבת הוא יום מנוחה ושמחה.

*

בדרך זה יבואר המדרש (הובא בתוספות חגיגה ג: ד"ה ומי בעמך) שלשה מעידין זה על זה ישראל ושבת והקב"ה, ישראל והקב"ה מעידים על השבת שהוא יום מנוחה, ישראל ושבת על הקב"ה שהוא אחד, הקב"ה ושבת על ישראל שהם יחידים באומות. ולפלא בנועם אלימלך (פרשת בראשית) שהביא הלשון הקב"ה וישראל והתורה.

ומבאר שם דוה האות וראיה מעמו ישראל הצדיקים, אשר אור שכלם ולבם רחב מאוד במעלות ומדות טובות עד אין קץ, אשר עינינו רואין מעלתם הגדולה מכל האומות וכו' עיי"ש. לפי דרכו בקודש כותב זאת על צדיקים גדולים בני עלייה, אך גם ביהודים פשוטים זה האמת לאמתו, דאין

⁽⁸⁾ פעם בשיחת קודש בשולחן הטהור דליל שבת קודש, אמר כ"ק מרן זי"ע לפרש בנוסח התפלה ולא נתתו ה"א לגויי הארצות ולא הנחתו מלכנו לעובדי פסילים, וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים, רצ"ל המנוחה שלו, ביום המנוחה שהוא קובע לעצמו, גם כן אין לו מנוחה ושלוח.

בנמצא גוי אחד בארץ שיהא לו רגש והשגה של איש יהודי ('א אידישע גיפיהל און השגה'), כל מהלך מחשבתו ואורח חייו של יהודי שומר תורה ומצוות שונה לחלוטין משל גוי.

גוי הכי טוב אין לו השגה ככהוא זה במדות הטובות שבתוך בני ישראל, רחמנים ביישנים גומלי חסדים שקמים ועדינים, לאורך כל הגלות שנתערבו בגויים ועד עצם היום הזה לא נמצא יהודי רוצה נפש או שודד, (זולת אצל אלו שנקראים בשם יהודים כשבאמת הם צאצאי הגויים, ואין להם חלק בעדת ישראל, והם מהערב רב שנתערבו בנו בשנות הגלות המר הזה), כשקרה מקרה רצח אף פעם לא עלתה על דעת השוטרים לבדוק ולחקור אצל היהודים. רק הגויים באכזריותם מסוגלים להפקיר חייהם של מליוני אנשים, רוצח המונים כמו היטלר ימשו"ו או אפילו פחות ממנו יכול להיות רק אצל הגויים, ובשום אופן לא אצל מי שהוא מורע אברהם יצחק ויעקב, שמדת הרחמנות טבועה בנפשותם, כמאמרם ז"ל (יבמות עט.). מדכתיב ונתן לך רחמים ורחמך.

וביותר אצל הצדיקים שלכם מלא רחמים על כל בריה שבעולם, עד שאינם מסוגלים להרוג זבוב, ואפילו על הגויים חסים ומרחמים, כדמצינו בנביא ישעיהו (טו, ה) לבי למואב יזעק, וברש"י נביאי ישראל אינם כנביאי אומות העולם, בלעם היה מבקש לעקור את ישראל על לא דבר, ונביאי ישראל מתאוננים על פורענות הבאה על האומות עב"ל.

מספרים העולם על הרה"ק רבי זאב מזבארוו זי"ע, שפעם אחת בשבת קודש אחר הצהריים ישב עם חסידיו בביתו הצר, וכבר הגיע זמן סעודה והוא ישב עמהם ולא הלך ליטול ידיו, הגבאי ניסה כמה פעמים לרמוז שהשעה מתאחרת, אך הוא לא שעה לדבריו. לפתע ראו חתול שעובר דרך שם ורץ החוצה, ומיד עמד ונטל ידיו. ונתברר שהחתול היה שוכב וישן להנאתו במקום החם שמעל גבי התנור ('פיעקאליק'), שם היו רגילים להטמין את החמין בתוך שמיכות, והרה"ק הבחין בכך, וחם שהמשמשים יעירו את החתול בעת שיכואו לקחת את המאכלים עבורו, לכן ישב והתמהמה כל הזמן בהיותו חם על צער בעלי חיים.

גם בדורות האחרונים ראינו אצל צדיקים הבחינה של ורחמיו על כל מעשיו. כדוגמא אספר מה שראיתי אצל דו"ז הגה"ק מוה"ר שלום אליעזר זי"ע ועכ"י בהיותי אצלו בראש השנה (כמדומה שנת תרע"ט) בראצפערט. ביום א' דר"ה בבוקר ראיתי איך שהולך ובקושי משרך את רגליו לאורך החצר שליד ביתו נאזה קודש, שבקצתו היה רפת עם שתי פרות לצורך הלב שחלבו עבורו. נלויתי אליו בהיותי תאב לדעת לאן הוא הולך לעת כזאת, הוא שאל אותי מה

רצוני, וענתי שראיתי אותו הולך לכן אני הולך אתו, משראה שאני כרוך אחריו, פנה ואמר לי: בוא ושמע, עלה בלבי חשש שבהיות וכולם עסוקים וטרודים בראש השנה שמא ישכחו להשיב אוכל לפני הפרות, לכן אני הולך כעת לבדוק אם מזונם מוכן לפניהם. זה היה ביום הקדוש של ראש השנה קודם התפלה, ועמדתי נבהל ונשתומם על מדת אהבת הבריות שלו, לחוס על כל נברא של השי"ת. כהא דמצינו בחז"ל (ב"מ פה.) יומא חד הוה קא כנשא אמתיה דרבי ביתא (מכבדת הבית), הוה שדיא בני כרכושא (היו מוטלן שם בני חולדה) וקא כנשא להו, אמר לה שבקינהו כתיב ורחמיו על כל מעשיו.

על כל פנים כשרואים אורח חיים של בני א-ל חי, ומאיך גיסא מתכוננים לראות להבדיל בין טומאה לטהרה את מהלך החיים של גוי, מזה בלבד ניכר בעליל גדולת יוצר האדם. על זה אנו מברכים בכל יום ברוך שלא עשני גוי, ולא תקנו לברך שעשני אדם ולא בהמה, כי אין בזה כל כך אסון כמו להיות גוי, ובברכת שלא עשני גוי כבר נכלל הכל, דיש בכלל מאתים מנה.

ומסופר על צדיק אחד שנחלה ונפל לעצבות ומרה שחורה ל"ע, ולא היה מסוגל להתחזק בשום דבר, רק בבוקר כשאמר ברכת שלא עשני גוי אז נתמלא שמחה וחדרה והיה שש ורוקד כשעתיים.

בזה ישראל מעידין על הקב"ה, כדברי רבה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, בהתנהגותם הנבחרת רואים גדולת הבחור בעמו ישראל באהבה שנתן בהם כזה לב רחום ומדות טובות ודרך ארץ, מה שאין בטבעיות של בני העולם.

על דרך זה ישראל מעידין על השבת, דכשרואים איך שיהודי מרגיש בנועם קדושת השבת, ניתן להבחין כי יום זה משונה מכל ימים על ידי המנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדושתו.

זה הכוונה בדברי רש"י אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה, שאצלכם דייקא היא למנוחה, ולא עשה כן לכל גוי, משומד וכופר להכעים, שאין מרגישים טעם בשבת קודש. עצם הדבר שיום מנוחתי היא לכם למנוחה היא עדות הכי חזקה על קדושת היום, ואות היא ביני וביניכם שבחרתי בכם ואני ה' מקדשכם.

*

בזה יש להבין מה שמבואר בפוסקים (משוש"ע אור"ח רסח) בענין אמירת ויכולו מעומד משום שהוא עדות להקב"ה על מעשה בראשית, ולכאורה איך שייך להעיד בדבר שלא ראה. האמנם שהיו צדיקים, כגון רבה"ק הרבי ר'

אלימלך זי"ע ועוד קדושי עליון שאמרו שעוד זוכרים ממעשה בראשית, אבל סתם אינשי דעלמא איך וכיצד עומדים להעיד (וע"ע שפע היים לימים הנוראים ח"א עמ' רנח ואילך).

אלא דידע אינש בנפשיה, כשאחרי שבוע שלם בהרגשה של גשמיות וגסות, כשאך עולה מטבילתו בערב שבת מרגיש עצמו כאיש אחר לגמרי, במבט שונה ומחשבות אחרות, שכבר לא יכול לסבול את התאוות, נמצא דמתוך עצמו הוא מכיר ויודע בקדושת השבת, ויכול לעמוד ולהעיד ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו וגו'.

כל אדם מישראל כשעוזר לו השי"ת הוא מכיר בעצמו, ויכול להגיד בתורת עדות, שיום השבת משונה משאר ימות השבוע. מתוך שמרגיש בעצמו השתנות בכניסת השבת, וחולשה עם יציאת השבת, בזה הוא מכיר בעליל כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וכיום השביעי שבת וינפש, ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, אות גדולה שאתם זוכים למעום ולהרגיש יום מנוחתי למנוחה.

במדומני שכל יהודי פשוט, וכל ילד בישראל, אם ישאלו אותו איזה יום בשבוע הוא יזמו הטוב, ודאי שיענה שזה יום השבת יום מנוחה, שכל השבוע עומד ומצפה עליו, ואי לאו ההוא יומא מי יודע מה היה אתי.

ברם כאמור צריכים לעשות הכנה לזה, ככתוב והכינינו את אשר יביאו. וכתב בנועם אלימלך (פרשת בשלח ד"ה והיה ביום הששי) שכל מי שעובד עבודתו לשמים וכוונתו לטוב כל ימי השבוע בכל מה שעוסק או לומד, אז בהיר הוא בשחקים ביום בא יום הששי נתלהב בקרבו אז הבחירות של יום השבת וכו', המעשה של ימי החול ברכו וקדשו ברמ"ח אבריו ושם"ה גידיו להרגיש את יום השבת קודש מיד בהתקרבו ביום הששי בבוקר וכו' עיי"ש בדבריו הקדושים. בקומו ביום הששי בבוקר אין דעתו נתונה על עסקיו, אלא תחלת דבר מסתכל בלוח מתי שעת כניסת השבת, וכל הזמן כאילו עומד על קוצים מפחד יום השבת שממשמש ובא, ובדריכה וצפייה מתי כבר יוכל לרוץ אל ביתו ולהתכונן לקראת יום השבת.

זה דבר הכתוב אך את שבתותי תשמרו כנ"ל מלשון צפייה, שעומד ומצפה לביאת השבת כמו שאדם מחכה לבנו יחידו שלא ראה אותו זמן רב. דבר זה אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם אות גדולה היא לכם, כי רק ישראל מרגישים בנועם קדושת השבת ומשתוקקים לקראתה, ולא עשה כן לכל גוי.

ובזה לדעת כי אני ה' מקדשכם, ופירש רש"י לדעת האומות בה כי אני ה' מקדשכם, היינו דאף הם רוצים לחקות תורת ישראל ולקבוע לעצמם ימי מנוחה וחג, ולא עלתה בידם, דהדעת והקדושה של יום שבת קודש אינה מושגת אלא לישראל עם קדושים, כי אני ה' מקדשכם.

על זה חזר ואמר ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם דייקא. וגם לכם להנאתכם ולטובתכם, בהרגשה נעימה שזה יום הטוב שלכם בחיים, עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך.

בן יעזור השי"ת שנזכה לזה באמת להרגיש לכל הפחות משהו, מעין דמעין של קדושת שבת קודש, שנזכה באמת לדעת כי אני ה' מקדשכם, ובאופן שישאיר הארה לימות החול בבחינת תלמיד חכם שבתא דכולא שתא, ונזכה במהרה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, וניגאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

ליקוטי על פר' פרה

דבר זה הורו לנו רבותינו הקדושים שיש לבקש תמיד שיהא אך טוב לישראל, וכמו שפירשו ספרים הקדושים (עין אנרא הכלה פרשת ראה) במאמר הכתוב (דברים יב, ד) לא תעשון כן לה' אלקיכם היינו דרצונו ית"ש היא שלא תסכימו לגזירת ה' אלקיכם לומר כן נכון הדבר, אלא בזמן שישראל בצער יש להגיד ולומר שאין מבינים למה הם נענשים, וזאת מתוך שלא רואים רע על אדם מישראל, וכדרכם בקודש של רבותינו הקדושים הרבי ר' אלימלך והרבי מלובלין זי"ע וכיוצ"ב שלא ראו יהודי רע. דזה כלל גדול בתורה, כל הפוסל פסול ובמומו פוסל (קדושין ע), ומי שהולך ומתעלה בקדושה עליונה רואה תמיד יותר ויותר זכיותיו של כל אדם.

ובזה יש לבאר ענין שפרה אדומה מטהר טומאת מת, דמאחר ואין מיתה בלא חטא (שבת נה.) עלול הדבר שיאמרו עליו כי בחטאו מת וברוך המקום שהרגו, ולכן יש טומאה על כל הנוגע בו והכא אל האהל, כי מחשבה כזאת היא בניגוד לרצונו ית"ש, דקיימא לן (שבת קה:) העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לספר תורה שנשרפה, רצ"ל שעליו לראות מיתתו של כל אדם מישראל בדומה לספר תורה שנשרפה ללא כל אשמה מצידה, והקריעה היא מתוך הרגש צער וכאב עד דכדוכה של נפש, כאילו חתכו ממנו יד או רגל, שכל ישראל גוף אחד הם. ואינו מבין מדוע נגזרה מיתה על יהודי יקר הלז, ורואה זאת כחוק בלי טעם.

וזה שאמה"כ ויקחו אליך פרה אדומה, שלאנשים פשוטים נראה כפרה מוררה מלאה אדמימות החטאים, אבל אתה תראה אותו בעל נפש תמימה בלי שום חסרון, אשר אין בה מום. שכל חטאיו לא היו אלא באונס מרוב צרות ונסיונות, אשר לא עלה עליה עול, רצ"ל שכשל כוחו מלישא עול קשה כזה מיצרו הרע, שיוצרו אומר ואשר הרעותי אני גרמתי להם שבראתי יצר הרע (ברכות לב). ואסור לך לומר עליו שהוא בגדר הנפש החוטאת היא תמות (יהוקאל יח, ד), אלא תחזיק כל אחד כתלמיד חכם שאסור לספר אחר ממתו (ברכות יט), וחוקה היא מלפניו ית"ש מה שסילק מן העולם נפש קדושה כזאת שהיתה מסוגלת עוד להרבות מצוות ומעשים טובים.

ועל זה נאמר בתחלת הפרשה וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, ותרגומו דא גזירת אורייתא דפקיד ה', היינו שעל כל גזירה אשר צוה ה' עליכם לאמר שזאת חוקת התורה, אמנם אסור להרהר אחר מדותיו ית"ש אבל אין לכם להצדיק את הגזירה, אלא צוה ה' לאמר שזאת כחוק בלי טעם והכנה על מה עשה ה' ככה.

ולפיכך תיקנו לקרות פרשת קודם פרשת החדש, סמוך לחדש ניסן שבו עתידין להגאל (ר"ה יא:), כדי לעורר רחמים על עם ישראל שאפילו אם למראית העין הם כפרה אדומה האמת לאמיתו הוא שאין בה מום, וראויים לישועה.

(מתוך ד"ת בעידן רעוא דרעיון פרשת חוקת בלק תשל"ו – שפע חיים כרך ח"י עמ' תמ"ז)

ענין פרה אדומה שנשחטת מחוץ למחנה דלא כשאר קרבנות, בא להורות דאף זה שמרוחק מאת השי"ת ומחוץ למחנה מושבו, אם יקבל עליו מסירת נפש באמת להישרף למען כבוד שמו יתברך, יזכה לזכך נשמתו ולהיות בתוך המחנה בחצרות בית ה'. ולזה נאמר בה זאת חוקת התורה, דמצוה זו מורה דרך האמיתי בכל התורה כולה, שאפילו אם יהיה נדח בקצה השמים כשיקבל עליו להיות נשרף על דבר כבוד שמו יירצה כקרבן ויעלה לרצון לפני ה'.

ושלמה המלך ע"ה ברוב שפלות רוחו ראה עצמו כרשע גמור, ושהוא מאלו שאין להם חלק לעוה"ב (עיין סנהדרין קד: ובירושלמי שם דף ג"ג ע"א), ולזה ביקש להבין טעמה של פרה וללמוד משם גודל כח התשובה במסירת נפש שמקרבת רחוקים ומטהרת טמאי נפש. ואחר שהתבונן בה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, רצ"ל אף שאני רחוק מאוד מאור פני השכינה הקדושה מ"מ

אם אקבל עלי מסי"ג למען שמו יתברך ותורתו הקדושה, אחכמה בחכמת התורה ואזכה להתקרב ולהיות מהניגשים אל ה' בתמידות.

ובזה י"ל מדרש פליאה מה ראה קרח לחלוק על משה פרשת אדומה ראה. דהנה קרח טען (במדבר טו, ג) כי כל העדה כולם קדושים וכתובם ה' ומדוע תתנשאו וגו', היינו שאף אם חטאו ישראל הלא מסירת נפש מכפרת על הכל (עיין בני יששכר תשרי מאמר ד' דרוש י"ג ודרך פקודיך בהקדמה), וישראל קדושים הלא מסרו נפשם לצאת אל המדבר בדבר ה' אשר ביד משה, כאמור (ימיה ב, ב) כה אמר ה' זכרתי לך חסד געורייך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה (ועיין רש"י שמות יב, לט), וכן במה שעשו את הפסח לעיני מצרים הסתכנו בנפשם שלא יחרגו אותם בראותם שזובחים תועבתם לעיניהם, ובזכות המסי"ג כולם קדושים אף אם סררו כפרה והיו מחוייג למוחנה, וכמו שנרמז בפרשת אדומה, ומזה בא לחלוק על משה והבן.

(מתוך ד"ת בעידן רעוא דרעיון פרשת צו תשל"ל – שפע חיים כרך י"ג עמ' קס"ד)

תוכן הענינים:

- אזהרת שלא לומר בשבת לעשות מלאכת המשכן. משום חשש שמא יעבירונו נאסר עליו גם לדרוש בדיני המשכן.
- למה שחזרו הכתוב לומר בפרשת ויקהל שאין מלאכת המשכן דוחה שבת.
- ליישב מה שהקשו דהא שבת עשה ול"ת. דהמשכן עשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, וגדול השלום. לכן נכפל הדבר בפרשת ויקהל אחר חטא העגל.
- בחיוב הכנה לקראת שבת. ומדרכי כ"ק אאמור". סיפור כשחל ר"ה בשבת ומיהרה בתפלה, ומהדרשה שאמר אז קודם התקיעות.
- תוכחת מוסר בזה שלא לרדוף אחר המלאכה ולבטוח שבזכות השבת יתברכו מעשה ידיו. קבלת שבת מחצות היום. על הכנה למצוה יש שכר בהאי עלמא.
- חובת ההכנה לשבת נאמר בפרשת המן, לרמוז שבזכות זה תהא פרנסתו קלה.
- בשם צדיקים ראייה מדברי יוסף לאחיו דישראל שפירות ששם יפול מן השמים לתוך הכיס. סיפור מוקד"ק מצאנו עם הרה"צ מוהר"י מקרעסטיער.
- בטעם בשמים במוצאי שבת. האדם בעולם הזה מקושר בשרשו למעלה, וכשחוטא נפסק הקשר, ובשבת מקבל נשמה יתירה שמקושרת עדיין. לכן המחלל שבת ח"ו נכרתה נפשו.
- מחמת התקשרותו למעלה מרגיש באש הגיהנם, וכן מרגיש חולשה בהסתלקות הנשמה יתירה.
- ישראל קדושים מרגישים נועם מנוחת השבת, ולא כן הרשעים פורקי עול שהוא להם יום צרה. לכן נכרי ששבת חייב מיתה.
- סיפור מבעל באר מים חיים שבירך איש פשוט שירגיש כמותו טעם בקדושת השבת.
- ביאור המדרש שלשה מעידין זה על זה וכו'. שגולות הבורא ניכרת מתוך מדותיהם התרומיות של עם ישראל שאין בכל הגויים. סיפור מהרה"ק מובארוז שחס על חתול. ומהרה"ק מוהרש"א מראצפערט שהלך בר"ה לבדוק אם יש מזון לפרות.
- ממה שמרגיש בעצמו השתנות לטובה אחרי הטבילה בערב שבת, יודע להעיד על קדושתה ואומר ויכולו בתורת עדות.

לע"נ האשה החשובה
מרת טיבא ב"ר יוסף אברהם ע"ה
נלב"ע כ"א אדר תשס"ד לפ"ק – ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בניה משפחת בערגער הי"ו

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר יהושע זאב פארקאש הי"ו
לרגל שמחת אירוסין בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר ישעי' ני"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר שמעון אליעזר קראסני הי"ו
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר אשר מרדכי ני"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח החבר משולם זושא ווייסבערג הי"ו
לרגל שמחת תגלחת בנו אלימלך אליעזר ליפא ני"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר יהודה יצחק ארי' שאנפעלד הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת דבורה שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר שלמה זלמן (ברי"ד) ראזענבערג הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת אסתר חילאל שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
שע"י איגוד חסידי צאנז

(718) 431-1055